

K VELITEĽSKO-ŠTÁBNYM CVIČENIAM

Všetky snahy medzinárodného imperializmu vo vojenskej oblasti smerujú k získaniu prevahy v jadrových zbraniach nad štátmi Varšavskej zmluvy. Ciele tejto snahy sú vyjadrené v doktrínálnych názoroch USA a bloku NATO. Veľká pozornosť sa venuje najmä v USA rozpracovaniu otázok prekvapivého napadnutia štátov Varšavskej zmluvy s použitím jadrových zbraní. My sme povinní na tieto vojenské prípravy NATO adekvátne reagovať vo svojej príprave. V celom systéme našej prípravy zaujímajú významné miesto veliteľsko-štábne cvičenia osobitne operačného charakteru.

Cieľom článku je rozobrať niektoré poznatky z cvičení tohto charakteru so zameraním na prechod vojsk do útoku po odvetných jadrových úderoch, na prácu štábu pri hodnotení bojaskhopnosti vojsk po jadrových úderoch nepriateľa a na riadenie presunov a preskupení v útočnej operácii.

Pri rozpútaní vojny s použitím jadrových zbraní straty spôsobené u oboch bojujúcich strán podstatne narušia bojaskhopnosť ich vojsk a vyžadujú si zmeny a upresnenie pôvodných úloh. Bezprostredne po jadrových úderoch bude môcť prejsť do útoku len obmedzený počet zväzkov a útvarov, ktoré si zachovali bojaskhopnosť. U vojsk napadnutých jadrovými údermi a na teritóriu si obnova bojaskhopnosti a likvidácia následkov jadrových úderov vyžiada splniť rad zložitých opatrení, ktoré podstatne ovplyvnia činnosť štábov, vojsk a teritoriálnych orgánov v prvých hodinách vojny.

Táto skutočnosť stavia aj pred operačné umenie rad zložitých otázok. Podstatnou z nich je hľadanie ciest pre uchopenie iniciatívy zväzkami a zväzmi prvého sledu hneď v prvých hodinách jadrovej vojny.

Vyčkávanie najmä prvosledových zväzkov vo vybudovaných zariadeniach východiskového priestoru poskytujúcich ochranu pred účinkami jadrových zbraní až do lehoty, keď nepriateľ skončí svoj prvý jadrový hromadný úder, ktorý podľa dostupných údajov môže trvať najmenej 2 hodiny, by znamenalo práve odovzdať iniciatívu nepriateľovi a nechať sa ničiť jeho údermi. Na opodstatnenie tohto tvrdenia vezmime do úvahy tieto skutočnosti. Prvý hromadný jadrový úder nepriateľa, tak ako nám to prinášajú dostupné pramene môže trvať 2—3 hodiny a môže pozostávať z dvoch až troch vln. Jeho vnútorná štruktúra môže byť nasledujúca:

— prvé odpálenie rakiet a štart taktického letectva v čase „Č“,

— dopady rakiet Pershing, Lance, Pluton v Č +5—9 minút prevažne na objekty, ktoré nebudú meniť súradnice,

— jadrové údery taktického letectva prevažne na objekty PVO a jadrové prostriedky s cieľom prelomiť našu PVO v Č +5—70 minút,

— druhé údery taktického letectva na vojská prevažne na naše prvosledové divízie a na raketové útvary v Č +80—120 minút a druhé údery rakiet Pershing, Lance, Pluton a prvé údery atómového delostrelectva na naše vojská v dotyku a na prostriedky jadrového napadnutia a na prvky velenia.

Z uvedeného vyplýva, že od dopadov prvej vlny rakiet a po prelete prvej vlny taktického letectva nad našimi prvosledovými divíziami k úderom na prostriedky PVO v hĺbke a na prostriedky jadrového napadnutia do druhých úderov taktického letectva a operačne taktických rakiet a prvých úderov atómového delostrelectva sa ukazuje čas približne jednej hodiny, keď technika prvého jadrového úderu nepriateľa mu nedáva možnosť pôsobiť na naše prvosledové divízie. Napr. využitie tejto hodiny prvosledovými zväzkami, ktoré si zachovali bojaskopnosť po prvej vlne hromadného jadrového úderu operačne taktických rakiet a taktického letectva nepriateľa umožňuje vyraziť do útoku a prekonať vzdialenosť (20—30 km), ktorá ich delí od čelných jednotiek nepriateľa a nadviazať s nimi priamy bojový dotyk. Tým zbaví nepriateľa možnosti proti nim zasadiť jadrové údery, ktoré vyžadujú potrebnú bezpečnostnú vzdialenosť.

Tento prejav iniciatívy je nutný pre využitie účinkov vlastných jadrových úderov a pre zakončenie ničenia prvých sledov nepriateľa, ale i preto, aby sa neumožnilo nepriateľovi plánovite zasadzovať ďalšie jadrové údery na naše prvosledové divízie a tým oddiaľovať lehotu možného prechodu našich vojsk do útoku.

V prípade vyradenia z boja našich prvosledových divízií by sa mu podarilo získať čas pre svoje vojská najmenej 3—4 h.

Prechod do útoku našich druhosledových divízií, ktoré sa nachádzajú vo vzdialenosti 60—80 km od predného okraja, mu tento 3—4hodinový náskok a uchopenie iniciatívy umožňuje.

Okrem toho z hľadiska bezpečnostných vzdialeností môže pri vyvážaní našich druhosledových divízií na čiaru zasadenia použiť proti nim ďalšie jadrové údery a tak postupne ničíť jadrovými údermi úderné uskupenia prvosledových armád.

Preto je veľmi dôležité chopiť sa iniciatívy hneď po prvej vlne jadrového úderu nepriateľa a prejsť bojaskopnými útvarmi divízií prvého sledu do útoku nadviazaním dotyku s nepriateľom vyklízuť z pod jeho ďalších možných jadrových úderov a plne využiť účinky nášho jadrového úderu pre zavŕšenie rozbitia prvých sledov nepriateľského uskupenia.

Bezpečnosť prechodu bojaskopných síl do útoku treba zabezpečiť plánom vlastných jadrových úderov. Jestli chceme, aby bojaskopné sily prvosledových divízií prešli do útoku hneď za prvým odpálením vlastných operačne taktických a taktických rakiet potom z bezpečnostného hľadiska nemôžeme plánovať jadrové údery letectva a druhé odpálenie operačne taktických a taktických rakiet na prvosledové jednotky nepriateľa. Táto požiadavka však na druhej strane diktuje, aby na prvosledové útvary nepriateľa boli zasadené jadrové údery v prvom odpálení operačne taktických a taktických rakiet a tým podstatne narušená ich bojaskopnosť a vytvorené podmienky pre uchopenie

iniciatívy na začiatku vojny divíziami prvého sledu. Pre splnenie tohto cieľa divíziami prvého sledu sa musia vytvoriť predpoklady ich dostatočným zodolnením vo východiskových priestoroch, ktoré treba z tohto pohľadu budovať a utajovať.

Vyhodnotenie bojaskopnosti vojsk po jadrových úderoch

Sledovanie bojaskopnosti vojsk a vedenie prehľadu o nej o dve inštalácie nižšie než je daný štáb je trvalou povinnosťou štábov. Pre vedenie týchto prehľadov v operácii s použitím klasických zbraní sú štáby vybavené a pripravené. Údaje o bojaskopnosti sa získavajú z bojových a súhrnných hlásení.

Zložitejšie je pre štáby získať prehľad o bojaskopnosti vojsk po jadrových úderoch. V súčasnosti je pre túto úlohu rozpracovaná matematická metóda výpočtu predpokladaných strát rozšírená aj o využitie výpočtovej techniky. Podstata tejto metódy spočíva v tom, že na základe údajov uvedených v predpise Oper-51-4 sa vypočítavajú buď v skupine hodnotenia bojaskopnosti vojsk, ktorá sa vytvára na každom štábe od útvaru počínajúc, alebo s využitím výpočtových stredísk na operačných štáboch straty v jednotlivých objektoch jadrových úderov, určujeme predpokladané priestory zamorenia, požiarov, záplav a iných rozrušení terénu. Zloženie a dĺžba práce v takejto skupine, napr. na operačnom štábe, môže byť nasledujúca. Radiačné stredisko hlási údaje jadrových úderov — druh, epicentrum, mohutnosť, čas. Dôstojník (práporčík) — operátor tieto údaje zapíše do pripraveného záznamníku. Ďalší dôstojník zakreslí úder na mapu kde sú zakreslené všetky prvky zostavy vojsk a spolu s dôstojníkom-ženistom a pri pozemnom údere s dôstojníkom-chemikom vyhodnotia a zakreslia na mapu následky daného jadrového úderu. Dôstojník-operátor spolu s dôstojníkom OMS (OMO), TAS (TAO), zdravotníckej správy (odd.) vypočítajú na základe údajov z predpisu Oper-51-4 následky daného jadrového úderu s pomocou pripravených prehľadných tabuliek a pomôcok. Vyhodnotenie, zákres aj záznam o jednom jadrovom údere netrvá v tejto skupine dlhšie ako 2 minúty.

Táto skupina je schopná v ktorýkoľvek čas hlásiť veliteľovi počet a následky jadrových úderov a predložiť taktické návrhy na opatrenia. Túto možnosť výpočtová technika nedáva. Výpočtové stredisko dostáva údaje o každom jadrovom údere od radiačného strediska súbežne tak, ako i skupina vyhodnocovania bojaskopnosti vojsk a následkov po jadrových úderoch nepriateľa. V pamäti výpočtovej techniky sú založené potrebné východiskové údaje pre vykonanie prepočtov z predpisu Oper-51-4. Nebolo by efektívne na výpočtovom stredisku počítať každý jednotlivý úder. Preto výpočtové stredisko využije k tomu, že po každej vlne jadrového úderu alebo k určitému stanovenému času vyžiada vyhodnotenie k tomuto času zasadených jadrových úderov. Po tomto vyžiadaní môžeme dostať vyhodnotenie len v číslach a je k nemu potrebná mapa následkov jadrových úderov, ktorú vedie skupina vyhodnocovania bojaskopnosti a následkov jadrových úderov nepriateľa.

Údaje z výpočtového strediska sú plne potrebné pre hlavných funkcionárov velenia, aby mohli sami súbežne so skupinou vyhodnocovania bojaskopnosti hodnotiť situáciu po jadrových úderoch a nemuseli pritom brať z rúk záznamníky zo skupiny vyhodnocovania bojaskopnosti a aby náčelníkovi tejto skupiny, ktorým je spravidla NOS (NOO) včas mohli vydávať pokyny a nariadenia vyplývajúce zo situácie, ktorá vznikla.

Z uvedeného vyplýva, že výpočtové stredisko údajmi, ktoré je schopné vdať, nemôže nahradiť skupinu vyhodnocovania bojaschopnosti vojsk a odstraňovania následkov po jadrových úderoch nepriateľa a môže len vypomôcť v rýchлом spracovaní súhrnov vyhodnotenia bojaschopnosti vojsk k vopred zadanému času, čo samotné bez vyhodnotenia účinkov jadrových úderov na mape nemôže dať ucelený obraz o situácii vojsk. Okrem toho skupina vyhodnocovania bojaschopnosti okamžite môže reagovať aj na každý jednotlivý jadrový úder, ak by jeho následky vyžadovali túto okamžitú reakciu.

Osvedčuje sa zloženie skupiny vyhodnocovania bojaschopnosti vojsk po jadrových úderoch a rozdelenie pracovnej náplne — pozri **tabuľku 1**.

Tabuľka 1

Por. čís.	Odbornosť	Pracovná náplň	Pomôcky
1	Dôstojník operačnej správy (oddelenia)	Náčelník skupiny (NOS, NOO) riadi prácu celej skupiny — prednáša návrhy (informačné správy) veliteľovi a NŠ	Záznamník o bojaschopnosti vojsk
2	Dôstojník OS (odd.)	Vedie záznam o jadrových úderoch tak, ako ich vysiela radiačné stredisko. Vyplňuje schému prehľadu o účinkoch jadrových úderov a bojaschopnosti vojsk	Záznamník o jadrových úderoch, schému bojaschopnosti vojsk
3	Dôstojník OS (odd.)	Vedie mapu vyhodnotenia následkov jadrových úderov nepriateľa	Mapa 1:200 000
4	Dôstojník správy (odd.) ženijného vojska	Vyhodnocuje následky jadrových úderov na mape spolu s dôstojníkom OS (odd.) a okrem toho vyhodnocuje bojaschopnosť ženijného vojska	Prepočty následkov, záznamník, pomôcky
5	Dôstojník správy (odd.) chemického vojska	Vyhodnocuje následky pozemných jadrových úderov a vyhodnocuje bojaschopnosť chemického vojska	Prepočty následkov, pomôcky, záznamník
6	Dôstojník zdravotníckej správy (odd.)	Vyhodnocuje straty na osobách a vedie prehľad bojaschopnosti tylových zväzkov, útvarov a zariadení	Odborné pomôcky, záznamník
7	Dôstojník OMS (OMO)	Má prehľad o počtoch vojsk, ktoré tvoria východisko pre výpočet strát na osobách	Prehľad o počtoch vlastných vojsk
8	Dôstojník správy (odd.) výzbrojnej služby	Vyhodnocuje straty na zbraniach a munícii a vedie prehľad o ich bojaschopnosti	Prehľad o počtoch, záznamník bojaschopnosti
9	Dôstojník TAS (TAO)	Vyhodnocuje straty na bojovej a dopravnej technike a vedie prehľad o ich bojaschopnosti	Prehľad o počtoch, záznamník bojaschopnosti

Často sa stretávame s problémom, že pri hodnotení bojaskopnosti vojsk nepriateľa po našich jadrových úderoch sa niekedy účinky jadrových úderov rovnakého kalibra a zasadených na objekty rovnakého charakteru rozchádzajú. Buď sú nižšie alebo vyššie než u jadrových úderov nepriateľa. Nepresnosti sú tu prirodzené, lebo pre hodnotenie účinkov vlastných jadrových úderov na objekty nepriateľa nemáme v štáboch vytvorené skupiny s rozpracovanou metodikou a zladené tak, ako je tomu v skupinách vyhodnocovania bojaskopnosti vlastných vojsk a následkov jadrových úderov nepriateľa. Tieto skupiny sa ani nejaví potrebné vytvárať, ale pre zabezpečenie určitej objektivity strát a následkov po jadrových úderoch na oboch stranách by bolo vhodné účinky našich jadrových úderov počítať po každom údere s využitím výpočtovej techniky, kde by sa využívali rovnaké východiskové údaje v pamäti počítačov ako pre výpočet účinkov po jadrových úderoch nepriateľa.

Pochopiteľne, že všetky výsledné údaje o účinkoch a následkoch jadrových úderov sú len matematickým predpokladom. Konkrétne a presné straty a následky po jadrových úderoch by sa nám asi nepodarilo zistiť ani pri prieskume ohnisk jednotlivých jadrových úderov na to vyčlenenými skupinami. Hodnotenie bojaskopnosti napr. práporu alebo oddielu by nemohlo pozostávať len z konštatovania počtu bojaskopnej bojovej techniky a živých osôb. Iste by tu hrali úlohu ďalšie nie menej dôležité faktory psychické, organizačné, veliteľské a materiálne.

Zložitosť práce veliteľov a štábov pri obnove bojaskopnosti vojsk po jadrových úderoch a odstraňovanie následkov by znásobila skutočnosť, že väčšina z nich by túto úlohu plnila mimo komplexne vybudovaných úkrytov a to by vyžadovalo plniť ju napr. s nasadenými prostriedkami protichemickej ochrany jednotlivca. Tým by priame pôsobenie na podriadených, dohovor a interakcia medzi pracovníkmi veliteľstiev a štábov bola značne ochromená. Je ťažko si predstaviť dohovor trebárs len dvoch osôb stojacich blízko seba v hluku boja s použitím protichemickej masky.

Preto nadobúda v tejto situácii na význame oznamovanie informácií a vydávanie povelov a rozkazov prostriedkami, ktoré vylučujú hlas a sluch.

Problémy spojené s riadením vojsk v priebehu operácie

Riadenie vojsk v priebehu operácie zahŕňa veľa oblastí. Jedna z nich nie je v práci veliteľov a štábov plne docenená. Je to oblasť centrálného riadenia presunov v pásme frontu a v nej najmä stanovovanie osí pre presun a priestorov rozmiestnenia jednotlivých prvkov operačnej zostavy. Ak napr. v prvom slede frontu pôsobia dve vševojskové armády a v druhom slede jedna vševojsková armáda, nemôžeme predpokladať, že v pásme armády prvého sledu frontu bude o prideľovaní osí presunu a priestorov rozmiestnenia vojsk v tomto pásme rozhodovať veliteľ armády bez ohľadu na tie prvky operačnej zostavy, ktoré sú priamo podriadené frontu a ktoré sa musia presunovať a rozmiestňovať v útočných pásmach armád prvého sledu. Môžeme namietať, že v pláne útočnej operácie frontu a v pláne súčinnosti frontu sú tieto otázky riešené a osí presunu, priestory rozmiestnenia jednotlivých prvkov operačnej zostavy frontu podrobne stanovené až do hĺbky bližšej úlohy frontu, teda na celú hĺbku prvých operácií armád prvého sledu. To je predpoklad, ale dynamika najmä prvých armádnych operácií vyvolá iste mnohé zložité situácie, ktoré budú vyžadovať zmeny v predpokladanom manévri vojsk. Aby

tento manéver sa mohol uskutočniť v stanovenom priestore a čase, musí byť v presunoch a v priestoroch zaujímaných vojskami veľmi presná zladenosť z hľadiska priestoru, času a z hľadiska ochrany vojsk pred údermi nepriateľa.

Pre zabezpečenie tejto úlohy sa javí potreba vytvoriť s plnou mocou velení popri doteraz vytváraných pracovných skupinách — to jest skupiny upresňovania prvého jadrového úderu frontu a riadenia jadrových, leteckých a palebných úderov (v ďalšej fázi po prechode na použitie jadrových zbraní) skupiny vedenia prehľadu o bojaschopnosti vojsk, obnovy bojaschopnosti vojsk a odstránenia následkov jadrových úderov nepriateľa aj skupinu riadenia presunov a prideľovania priestorov rozmiestnenia, bojového rozmiestnenia a palebných postavení v celom útočnom pásme frontu. Táto skupina by preberala žiadosti a návrhy štábov armád a náčelníkov druhov vojsk a služieb frontu, posúdila by možnosti ich realizácie a ich účelnosť a predkladala by návrhy veleniu frontu na ich odsúhlasenie alebo zmenu a upresnenie. Na základe pokynov velenia frontu by táto skupina určovala osi presunu, časy prechodu čelom a koncom prúdu jednotlivými bodmi, vymedzila by presne nové priestory rozmiestnenia (palebné postavenia) a čas ich zaujatia.

Všetky údaje by viedla na prehľadnej mape manévru vojskami v priebehu útočnej operácie a v ďalších potrebných záznamníkoch.

Potrebnosť vytvorenia takejto pracovnej skupiny už pri plánovaní operácie je opodstatnená. Táto skupina by spracovávala plán preskupenia a zaujatia operačnej zostavy frontu, riadila by zaujímanie operačnej zostavy, v súčinnosti s teritoriálnym velením okruhu by organizovala zaujatie operačnej zostavy zmobilizovanými zväzkami a útvarmi.

Bolo by vhodné na každom štábe uskutočniť analýzu problémov, s ktorými sa stretávame pri práci v poli a výsledok tejto analýzy by sa mal premietnuť do plánov prípravy veliteľov a štábov v novom výcvikovom roku.